

Realränteskatt

Betänkande av realränteskatteskommittén

Av kamrarrättsfiskalen Per Bergman

Realränteskatteskommittén (ordförande riksdagsledamoten Jan Bergqvist) överlämnade den 17 juni sitt betänkande (Ds Fi 1986:18), som för närvarande är föremål för remissomgång. I det följande redovisas kortfattat innehållet i kommitténs förslag.

Bakgrund

Realräntan kan sägas utgöras av avkastningen på finansiellt kapital sedan hänsyn tagits till att inflation urholkar värdet av själva kapitalet, dvs av skillnaden mellan den vanliga nominella räntan och inflationstakten. Bakgrunden till utredningsuppdraget är att realräntan på senare år har legat på en ovanligt hög nivå, vilket enligt kommitténs direktiv (Dir 1985:24) bl a kan leda till fördelningsmässiga spänningar av olika slag. I Danmark, där realräntan under lång tid har varit mycket hög, har sedan 1984 uttagits en realräntavgift på pensionssparandets avkastning. Den danska realräntavgiften har delvis utgjort en förebild för kommitténs förslag.

Kommitténs huvuduppgift har varit att utforma ett system för beskattning av realavkastning på räntebärande värdepapper hos finansiella institutioner. Det har däremot inte varit kommitténs uppgift att ta ställning till om en realränteskatt bör införas eller till nivån för skatteuttaget. Uppdraget har således varit tekniskt till sin natur.

Avgränsning av beskattningsområdet

Kommittén har prövat om hela den finansiella sektorn — bl a livförsäkringsbolag, banker och finansbolag — samt även pensionsstiftelser och industriföretag med betydande placeringar i räntebärande värdepapper bör omfattas av en realränteskatt. Enligt förslaget bör dock skatten endast träffa avkastningen på pensions- och försäkringssparandet. Detta hänger främst samman med de särskilda skattemässiga förmåner som är förknippade med denna typ av sparande och som blir särskilt stora i tider med hög realränta.

Kommittén har kartlagt försäkringssparandets utveckling och lönsamhet

under de senaste decennierna. Det individuella sparandet har under 1980-talet visat en kraftig ökning, särskilt gäller detta kapitalförsäkringar med engångspremier. Beträffande lönsamheten konstaterar kommittén att individuella pensionsförsäkringar har gett en positiv realavkastning efter skatt på minst 1—2 procent per år, även med beaktande av de låga realräntor som tidvis förekom under 1970-talet. För pensionsförsäkringar som tecknats under 1980-talet är den reala avkastningen betydligt högre. Motsvarande gäller för de kollektiva tjänstepensionsförsäkringarna, där överskottet vid höga realräntenivåer tillfaller premiebetalaren — arbetsgivaren — i form av olika slag av premierabatter.

Enligt kommitténs förslag träffas kapitalavkastning hos livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser av realränteskatt. Dessutom beskattas de företag som under samma skattemässiga villkor som de nämnda institutionerna tryggar pensioner för sina anställda genom skontoavsättning. Antalet skattskyldiga kan beräknas till drygt 4000.

Teknisk utformning

Enligt kommitténs modell skall en skattesats varje år bestämmas av riksskatteverket med ledning av uppgifter som verket erhåller från särskilda uppgiftsskyldiga. De uppgiftsskyldiga utgörs av stora livförsäkringsbolag och understödsföreningar med en balansomslutning som överstiger en miljard kr. Skattesatsen offentliggörs vid utgången av året före beskattningsåret, dvs under det år som infaller två år före taxeringsåret. Den varierar från år till år beroende på storleken av den genomsnittliga realavkastningen på de uppgiftsskyldigas tillgångar. De år denna avkastning understiger en viss nivå utgår inte någon skatt. Taxering sker då inte för det aktuella beskattningsåret.

Av förenklingskäl är förslaget utformat så att skatteunderlaget inte utgörs av de enskilda skattesubjektens avkastning utan av deras tillgångar, dvs skatten är utformad som en förmögenhetsskatt. Taxeringen till realränteskatt och bestämmandet av skattesaten regleras enligt förslaget i två skilda lagar, lag om realränteskatt (RL) och lag om skattesats vid realräntebeskattning (RSL).

Skatteunderlaget

Den taxering till realränteskatt som enligt RL skall ske de år då skattesatsen är större än noll sker i samma ordning som gäller för den existerande årliga inkomst- och förmögenhetsbeskattningen med tillämpning av taxeringslagens regler.

För livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser bestäms förmögenheten på följande sätt. I princip ingår samtliga tillgångar som innehas av de skattskyldiga, alltså även reala tillgångar som aktier och fastigheter. Reglerna för förmögenhetsberäkningen anknyter till motsvarande be-

stämmelser i lagen om statlig förmögenhetsskatt (SFL). Kommittén har eftersträvat att värderingen av tillgångarna skall ske till marknadsvärden, vilket medför vissa mindre avvikelser från SFL:s värderingsregler. Dessa avvikelser skall här särskilt nämnas.

Obligationer, aktier och andra värdepapper (jfr 4 § 6 st SFL) tas upp till det noterade värdet. Detta gäller även för papper som inte är noterade på börs men som är föremål för marknadsmässig omsättning med regelbundna noteringar om avslut, t ex aktier på OTC-listan, väntelistan samt listan för övriga inofficiellt noterade aktier. Om ett aktieslag i ett bolag är föremål för notering skall samma värderingsgrund som används för de noterade aktierna tillämpas för icke noterade aktieslag i bolaget. Aktier i bolag som saknar noterade aktieslag tas upp till ett oducerat substansvärde, d v s den s k lätttnadsregeln i SFL får inte tillämpas.

Fordringsrätter som inte utgör värdepapper i SFL:s mening, främst inteckningslån och reverslån, tas upp till anskaffningsvärdet. Om fordringen förvärvats till en kurs som avviker från den nominella skall dock en s k matematisk kursberäkning göras vilket medför att den förutsägbara värdeförändringen under löptiden på grund av över- eller underkursen vid förvärvet inräknas i förmögenhetsvärdet.

Fastighet tas som huvudregel upp till det högsta av anskaffningsvärdet och 133 procent av taxeringsvärdet.

För företag som redovisar pensionsskuld i form av kontoavsättning anses förmögenheten utgöras av det belopp som motsvarar vad som redovisas som avdragsgilla pensionsåtaganden enligt 30 § 2 mom taxeringslagen.

För samtliga skattskyldiga gäller att skatteunderlaget utgörs av ett genomsnitt av förmögenheten resp det avdragsgilla pensionsåtagandet vid utgången av beskattningsåret och utgången av föregående beskattningsår.

Skattesatsen

Skattesatsen enligt RSL är så utformad att de skattskyldiga i genomsnitt varje beskattningår får behålla en realavkastning upp till ett visst tröskelvärde medan överskjutande realavkastning belastas med en viss marginalskattesats, den s k uttagsprocenten. Den danska realränteavgiften är t ex utformad så att tröskelvärdet satts till 3,5 procent medan uttagsprocenten är lika med 100. Ett annat alternativ vore att exempelvis sätta tröskelvärdet till 2 procent och uttagsprocenten till 50. I så fall dras hälften av realavkastningen över 2 procent för de skattskyldiga in i skatt. Kommittén har inte tagit ställning till några speciella värden för tröskeln eller uttagsprocenten.

Beräkningen av skattesatsen regleras i RSL. Beräkningen grundas på de uppgiftsskyldigas avkastning på börsnoterade obligationer och förlagsbevis. Från denna avkastning dras enligt en matematisk formel tröskelvärdet och penningvärdeförändringen, som utgörs av den procentuella förändringen i

konsumentprisindex. Efter beaktande av uttagsprocenten erhålls skattesatsen uttryckt i procent.

Förlustutjämnning och övergångsbestämmelser

Om realavkastningen hos de uppgiftsskyldiga ett visst år understiger tröskelvärdet utgår enligt förslaget inte någon realränteskatt. I betänkandet diskuteras hur sådana år med låg eller t o m negativ realränta kan beaktas under påföljande år då realräntan är hög och beskattning sker. Den närmare utformningen av ett sådant förlustutjämningsystem utgör en del av bestämmandet av den effektiva skattesatsen och faller därför utanför kommitténs uppdrag. Tekniskt föreslås dock förlustutjämnning ske genom att skattesatsen reduceras de år då skatt utgår om de uppgiftsskyldigas reala avkastning har varit låg under tidigare år. Med det föreslagna systemet blir det inte nödvändigt att beräkna individuella förlustavdrag för varje skattskyldig. En låg avkastning för de särskilda uppgiftsskyldiga anses i stället representativ för samtliga skattskyldiga.

Enligt kommittén finns det inte några starka skäl för att genom övergångsbestämmelser undanta avkastningen på redan existerande fonder från beskattning. Förslaget innehåller dock en modell för den tekniska utformningen av sådana övergångsbestämmelser.

Realränteskattens konsekvenser

I förslaget redovisas översiktliga beräkningar över skatteintäkter vid olika tröskelvärden och uttagsprocentsatser. Beräkningarna har gjorts med utgångspunkt i förhållandena under 1986. En realränteskatt skulle under detta år ha gett mellan 2 miljarder kr och 22 miljarder kr, om tröskelvärdet och uttagsprocenten var 4 och 25 resp. 0 och 100.

För skatteadministrationens del innebär förslaget ett visst ökat personalbehov. Särskilt gäller detta för RSV, som skall utföra beräkningen av skattesatsen.

I betänkandet diskuteras slutligen vilka konsekvenser den föreslagna realränteskatten kan få på sparandets omfattning och på de kollektiva tjänstepensionernas värdesäkring.

FÖRETAGARE!

I PARIS går vår nittonde konferens i skatter, arbetsrätts- och affärsjuridik

KURSINFORMATION

- Innehåll:** Företagsbeskattning, skatte- och bokslutsplanering. Köp och försäljning av företag. Strategier i företagsledning. Generationsskifte. Praktisk affärs- och arbetsrättsjuridik. Obestånds-, taxerings-, och aktiebolagsrättsliga frågor samt aviserad lagstiftning.
- Kursens syfte:** Att på ett enkelt och överskådligt sätt lära kursdeltagarna att förutse konsekvenserna av sina beslut samt kunna upprätta en handlingsplan för sig och sitt företag.
- Målgrupp:** Företagsledare och ekonomipersonal i mindre och medelstora företag.
- Kursort:** Hotel Brebant, Paris.
- Tid/tim:** 1986.10.12—10.19. 40 lektionstimmar.
- Föreläsare:** Skatteprof. **Anders Hagstedt**. Arbetsrätts- och affärsjurister. Representanter från finans-, försäkrings- och revisionsbolag m m.
- Kursavgift:** 7 500:— varav kr 2 000:— per deltagare uttages vid anmälan, vilken är bindande.
- Flygpris:** Direktflyg fr. Stockholm 1 v. fr. ca. 3 355:— med frukost. Övriga avgångar med direktflyg fr Malmö och Göteborg.

Referenser från tidigare kurser finnes. För ytterligare upplysningar och anmälan ring 090-13 49 70.

FÖRETAGSKONSULT AB
Renmarksespl. 10, 902 47 Umeå

Ledamot av Svenska Organisations Konsulters Förening